

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Wat zullen we eens doen met het Facebookbeest?

Sociale media Hoe moet Facebook worden aangepakt, als antwoord op de schandalen van de afgelopen tijd? Acht mogelijkheden.

✎ Reinier Kist © 21 januari 2019

Illustratie Kwennie Cheng

De juristen van Facebook krijgen het druk. Na een jaar vol schandalen over privacy en nepnieuws staan beleidsmakers en toezichthouders over de hele wereld klaar om het sociale netwerk strenger aan te pakken.

Alleen al de komende maanden hangt Facebook een hoop boven het hoofd. De Duitse mededingingsautoriteit wil het bedrijf verbieden data te gebruiken van WhatsApp-gebruikers en de Amerikaanse marktwaakhond FTC broedt op een „recordbrekende boete” vanwege het Cambridge Analytica-schandaal. Ondertussen probeert de Europese Commissie haast te maken met de ingrijpende hervorming van de auteursrechtenwet en de omstreden digitaks.

Voorals in Europa is het politieke tij tegen Facebook gekeerd. Privacyjurist Bart van der Sloot, gespecialiseerd in Europese privacywetgeving, omschrijft de stemming in Brussel als „het gevoel dat Amerikaanse bedrijven jarenlang door wetteloosheid het internet hebben gedomineerd en dat dit het moment is om terug te slaan”.

NRC sprak met verschillende experts over het beteugelen van Facebook. Acht maatregelen waarover in Brussel en Washington wordt nagedacht - van haalbaar en onvermijdelijk tot verre toekomstmuziek.

INHOUDSOPGAVE

Klik op een kop om direct naar de maatregel te springen:

[Toezicht op algoritmes](#)

[Een Blade Runner-wet](#)

[Facebook opbreken](#)

[Regels voor politieke advertenties](#)

[Hoge boetes uitdelen](#)

[Platforms verantwoordelijk maken voor wat gebruikers plaatsen](#)

[De digitaks](#)

[Het auteursrecht updaten](#)

Toezicht op algoritmes

Lees ook ons dossier:

Hoe algoritmes ons dagelijks leven sturen

Omdat we steeds meer verantwoordelijkheid in samenleving overdragen aan algoritmes, de formules die onze digitale infrastructuur beheren en sturen, moeten we ze reguleren.

„Computercodes maken cruciale beslissingen op basis van ondoorzichtige waardeoordelen. Ik vind het bizar dat daar geen toezicht op is”, zegt D66-europarlementariër Marietje Schaake. „Het gaat mij om basale principes waar eigenlijk helemaal geen controverse over is, zoals het idee dat je mensen met de ene huidskleur, seksuele geaardheid of religie niet anders mag behandelen dan anderen. Toch kunnen die beslissingen bedoeld of onbedoeld in algoritmes sluipen, ook in die van Facebook. Hetzelfde geldt voor mededinging: algoritmes kunnen concurrentieregels omzeilen. En de vrijheid van meningsuiting: we weten niet op welke basis sociale media-bedrijven berichten wel of niet tonen.”

Wordt er nog dit jaar een toezichtsorgaan opgetuigd? Krijgen we een Europese algoritme-wet? Schaake lacht. „Zo snel gaat het niet. Het is een verkiezingsjaar in de EU, en het is maar de vraag of het nieuwe parlement dit onderwerp belangrijk vindt. Ik maak me wel hard voor een onderzoek naar de impact van algoritmes op onze democratie. We moeten ze begrijpen voordat we ze kunnen reguleren.”

Een Blade Runner-wet

Lees ook dit artikel
over de handel in online populariteit

Verbied het gebruik van bots, programmaatjes die zich voordoen als echte mensen.

Tijdens de Brexit-campagne zijn op Twitter ruim 13.000 nepaccounts ingezet om pro-Brexitberichten te verspreiden. Het is maar één van de vele voorbeelden van hoe het publieke debat door bots wordt verstoord. In de science fiction-film *Blade Runner* zijn robots op aarde vogelvrij verklaard; de Amerikaanse hoogleraar Tim Wu bedacht een vergelijkbare wet voor het internet. Die moet programma's die zich voordoen als mens verbieden. Bots die eerlijk zeggen wie ze zijn, vormen geen gevaar: het gaat om het recht te weten of je te maken hebt met een mens of programma. De Amerikaanse senator Mark Warner nam het idee over, maar er is nog geen Blade Runner-wet in de maak.

Facebook opbreken

Lees ook ons commentaar:
Oncontroleerbare macht internetreuzen vraagt om regels

De overnames van WhatsApp en Instagram moeten worden teruggedraaid, omdat ze Facebook een monopolie hebben gegeven op sociale media.

De Europese rechter die Facebook wil opsplitsen krijgt het moeilijk, zegt Anna Gerbrandy, hoogleraar Mededingingsrecht aan het Europa Instituut van de Universiteit Utrecht. „Als het gaat over misbruik van machtspositie hebben toezichthouder en rechter vooral boetes tot hun beschikking. Bij een fusie of overname, of in andere heel uitzonderlijke gevallen, kan de toezichthouder eisen dat een bedrijf een onderdeel afstoot.” Maar de Europese Commissie heeft in 2014 al besloten dat Whatsapp en Facebook op verschillende markten actief zijn, en er dus op dat moment geen monopolie ging ontstaan. De focus lag toen echter op de activiteiten, niet op de combinatie van data. „Het is de vraag of dat niet anders zou moeten”, zegt Gerbrandy.

Ook de toezichthouder die Facebook via het mededingingsrecht wil beboeten krijgt het niet makkelijk, zegt Gerbrandy. In de VS en Europa is het mededingingsrecht vooral gericht op het beschermen van consumentenwelvaart. „Kort gezegd als prijs, kwaliteit of keuze in het geding zijn.” Dat valt moeilijk te bewijzen in een digitale economie, waar veel producten gratis zijn, we geen goede maatstaf hebben voor kwaliteit en er wel concurrerende sociale netwerken bestaan, maar consumenten nauwelijks kunnen overstappen omdat ze dan het contact met hun vrienden verliezen.

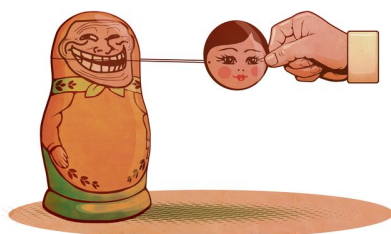
„Het grote discussiepunt van de komende tijd is of je het mededingingsrecht ook moet inzetten ter bescherming van andersoortige belangen”, zegt Gerbrandy. „Zoals een goed werkende democratie, mediapluriformiteit en tegen de impact die algoritmes kunnen hebben op fundamentele rechten.”

Het Bundeskartellamt, de Duitse mededingingswaakhond die Facebook wil verbieden gegevens van derden, inclusief Whatsapp en Instagram, te verzamelen, beweegt al in die richting. Vooruitlopend op de definitie beslissing zegt Gerbrandy: „Het is natuurlijk de vraag op welke basis het mededingingsrecht hier wordt gebruikt voor het beschermen van

persoonsgegevens. Europa heeft daar immers al sterke privacywetgeving voor.”

De zaak laat volgens Gerbrandy zien „hoe het mededingingsrecht, ooit een obscuur rechtsgebiedje voor specialisten, nu heel erg in de schijnwerpers staat als een van de belangrijke instrumenten om iets te doen tegen de macht van de grote techbedrijven.”

Regels voor politieke advertenties

Lees ook:

Zo werkt een trol in een Russische propagandafabriek

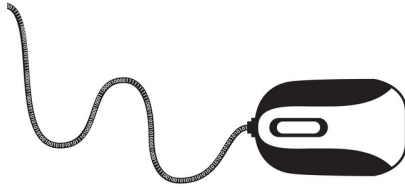
Het moet bij politieke advertenties op internet altijd duidelijk zijn wie de afzender is en met welke boodschappen deze partij nog meer adverteert.

Door onthullingen over Russische beïnvloeding van de Amerikaanse presidentsverkiezingen weten we dat digitale platforms kwetsbaar zijn voor grootschalige propagandacampagnes, en dat vijandige regimes niet terugdeinzen ze daarvoor te misbruiken.

Facebook voert wereldwijd een systeem in dat alle advertenties, de locatie, de contactgegevens en identiteit van politieke adverteerders bijhoudt. Op die manier probeert het netwerk onder regulering uit te komen, zeggen critici.

Zowel in de VS als in Europa ligt wetgeving klaar die regelt dat ‘offline’ kieswetten ook moeten gelden voor de online wereld. Het is voor beide parlementen onduidelijk wanneer het tot een stemming komt.

Hoge boetes uitdelen

Lees ook:

Dit verandert er door de nieuwe privacywet

Facebook heeft jarenlang weinig te vrezen gehad van Europese en Amerikaanse toezichthouders. Als je wilt dat het bedrijf zijn gedrag verandert moet je ook hoge boetes uitdelen.

De Amerikaanse marktwaakhond FTC broedt op een „recordbrekende boete” voor Facebooks rol bij het Cambridge Analyticaschandaal, meldden Amerikaanse media vorige week. Het valt te bezien of de waakhond net zo hard bijt als hij blaft. De boete zou „vele malen” hoger uitvallen dan het laatste recordbedrag voor het schenden van privacyregels: 22,5 miljoen dollar voor Google in 2012. Zo’n bedrag is een schijntje voor techgigant Facebook dat alleen al in het derde kwartaal van vorig jaar een omzet haalde van 13,7 miljard dollar.

De boete in een namens de inwoners van Washington aangespannen zaak kan significant hoger uitvallen: maximaal 1,7 miljard dollar. De Ierse datawaakhond doet onderzoek naar het datalek van vorig jaar waarbij 50 miljoen inloggegevens weglekten. Maximale boete: 2 miljard euro.

Privacyjurist Bart van der Sloot verwacht meer Europese zaken tegen Facebook. „Het bedrijf voldoet op cruciale punten niet aan de privacywet AVG”. Zo verzamelt Facebook politieke opvattingen, die onder de bechermdede ‘bijzondere persoonsgegevens’ vallen. Ook zijn aan het vragen van toestemming voor het verzamelen van persoonsgegevens voorwaarden verbonden, zoals dat die vrij, geïnformeerd, specifiek en ondubbelzinnig

moet zijn. “Op elk van deze punten is sterke twijfel of de manier waarop Facebook toestemming vraagt daar wel aan voldoet.”

Platforms verantwoordelijk maken voor wat gebruikers plaatsen

Lees ook:

Facebook als de ‘hulpsheff’ van de Duitse staat

Copyright-schendingen, kinderporno, terroristische propaganda - sociale media staan er vol mee omdat platforms niet verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor wat gebruikers online zetten. Dat moet veranderen.

„Dit staat voor de komende termijn van de Europese Commissie in de coulissen” , zegt Marietje Schaake.

Schrikbeeld is de Duitse sociale mediawet, die internetbedrijven verplicht om haatzaaiende berichten te verwijderen op straffe van een hoge boete. Gevolg: de bedrijven verwijderen overijverig allerlei onschuldige berichten om een boete te voorkomen.

De Duitse wet heeft volgens Schaake „niet het gewenste effect. Maar bedenk dat platforms als Facebook nu al ongelooflijk veel impact hebben op de vrijheid van meningsuiting zonder enig toezicht. Dat zal onhoudbaar blijken.
”

De digitaks

Lees ook:

Weinig enthousiasme voor Europese bigtechbelasting

De EU wil belasting heffen op 3 procent omzet van de grote techbedrijven omdat ze winsten wegsluizen via belastingparadijzen.

Het lukte de Europese ministers van Financiën vorige maand niet tot overeenstemming te komen over de Europese digitaks. Met name Duitsland vreest voor Amerikaanse represailles tegen de Duitse auto-industrie.

Toch lijkt er schot in te zitten. „We hebben een compromisvoorstel gedaan aan Duitsland in december en ik ben ervan overtuigd dat een deal binnen handbereik ligt tussen nu en het eind van maart”, aldus de Franse minister van Financiën Bruno Le Maire deze zondag in *Journal du Dimanche*.

Het auteursrecht updaten

Lees ook:

Europarlement voorlopig tegen controversieel copyrightplan

Maak internetbedrijven als Google en Facebook aansprakelijk voor schendingen van het auteursrecht door hun gebruikers.

Met een hervorming van de auteursrechtenwet wil de Europese Commissie ervoor zorgen dat makers de vergoeding krijgen waar ze recht op hebben. Maar volgens critici zal de omstreden richtlijn „het internet kapot maken”. De zogenoemde ‘linktaks’, die bepaalt dat uitgevers van nieuwssites geld mogen vragen voor een link, zou diensten van bedrijven als Google onbetaalbaar maken. Het ‘uploadfilter’ zou ertoe leiden dat mensen nauwelijks meer filmpjes en foto’s kunnen uploaden, omdat het vaak onduidelijk is bij wie de rechten liggen.

Het Europees parlement stemde eind 2018 in met de nieuwe richtlijn, maar na kritiek van elf landen werd hij vorige week terug naar de tekentafel gestuurd.